

Domaretik — fyra grundsatser och många frågor

Av f.d. hovrättspresidenten JOHAN HIRSCHFELDT

I artikeln behandlas ett arbete om domaretik som nu genomförs och som nyligen har resulterat i att ett utkast till ett dokument ”Domaretik — grundsatser och frågor” skickats ut till alla Sveriges domare. Utkastet är tänkt för diskussion och som underlag för synpunkter på texten. I höst planeras ett dokument grundat på utkastet och synpunkterna att ges ut tillsammans med en del bakgrundsmaterial.

Idén bakom dokumentet är att, i stället för etiska regler eller riktlinjer, söka formulera några mer allmänna grundsatser som knappast bör vara kontroversiella bland Sveriges domare och komplettera dem med många frågor för främst domarnas diskussion och personliga reflexioner. En tanke är att dokumentet ska kunna utvecklas vidare efter framtida behov.

1 Ett uppdrag utan styrande direktiv

Mot bakgrund av Förtroendeutredningens uttalande i SOU 2008:106 s. 79 ff. om att det kunde finnas anledning att inom domarkåren komma överens om etiska regler beslöt regeringen i december 2009 att ge Domstolsverket i uppdrag att ”skapa förutsättningar för en diskussion inom domarkåren om etiska regler för domare”. Domstolsverket beslöt i sin tur i april 2010 att ge mig i uppdrag att självständigt leda och genomföra uppdraget. Några ytterligare direktiv lämnades inte.¹

2 Arbetsgruppen och mitt samarbete med den

Sveriges Domareförbund och Jusek hade redan före regeringsbeslutet inlett en diskussion i frågan om etiska riktlinjer för domare. Domareförbundet satte i slutet av år 2009 samman en arbetsgrupp i vilken även representanter för Jusek ingår.² Med den arbetsgruppen inledde jag ett samarbete i frågan. Vi har efter ingående diskussioner kommit fram till en gemensam syn på saken som vi tillsammans nu har redovisat. I denna artikel är en del synpunkter mina personliga men den avspeglar i allt väsentligt vår gemensamma syn på ämnet. De grundsatser och frågor som återges här är direkt citerade ur vårt arbetsmaterial.

¹ I arbetet biträds jag av hovrättsassessorn Camilla Gensmann som sekreterare.

² Arbetsgruppen ledes av chefsrådmannen Thed Adelswärd och består i övrigt av lagmannen Mari Andersson, rådmannen Anders Bengtsson, biträdande rektorn Mårit Bergendahl, f.d. lagmannen Sigurd Heuman, lagmannen Jörn Jacobsson, hovrättsrådet Sven Johannisson, justitierådet Stefan Lindskog, lagmannen Christel Lundmark och professorn Claes Sandgren.

Inom ramen för arbetet har vidare en hel del seminarier om domareetik med många domare, både äldre och yngre, ägt rum runt om i landet. Ämnet har också diskuterats vid Domardagen den 19 november 2010. Dessa diskussioner har gett ett rikligt underlag för arbetet.

Nyligen har alltså ett utkast till ett knappt 20-sidigt dokument, ”Domareetik — Grundsatser och frågor”, skickats ut till alla Sveriges domare. Utkastet är tänkt för diskussion och som underlag för synpunkter på nästa version av texten. Som ett bakgrundsmaterial har också utarbetats en promemoria ”Domareetik — ett diskussionsunderlag”.³ Under hösten 2011 planeras en text grundad på utkastet och synpunkterna att ges ut tillsammans med en del bakgrundsmaterial.

3 Varför domareetik nu på nytt?

Det nu aktuella arbetet med ämnet domareetik måste ses mot bakgrund av ett misslyckande under 1990-talet med att få tillräcklig acceptans för ett framlagt förslag till etiska regler för domare.

Har frågan nu kommit i ett annat läge? I promemorian ”Domareetik — ett diskussionsmaterial” tar vi upp den saken och pekar sammanfattningsvis på bl.a. följande faktorer av betydelse i sammanhanget:

- De nyligen genomförda förändringarna i regeringsformen markerar domstolarnas oberoende ytterligare. Det ställer samtidigt ökade krav på domarna att leva upp till allmänhetens förtroende.
- Europeiseringen har medfört att domstolarna har fått en delvis ny roll och ökad betydelse. Både rättsligt och politiskt läggs ökad tonvikt på mänskliga rättigheter. Flera konflikter hamnar i domstolarna. En delvis förändrad rättskällehära har vuxit fram, i vilken rättsliga principer har fått ökad betydelse. Detta sammantaget innebär att domarna helt enkelt har fått mer makt i samhället.
- Domstolarna har under de senaste åren genomgått stora förändringar när det gäller organisation och arbetssätt. Det ställs också mer uttalade krav på domare både såvitt avser ökat antal avgöranden och hög kvalitet på dessa. Detta kan ibland för en domare vara pressande och ge upphov till etiska dilemman.
- Domarkåren har fått en delvis förändrad sammansättning inte minst genom den stora generationsväxling som har inletts.
- Vårt samhälle blir alltmer mångkulturellt. Detta gäller inte bara på grund av ökade inslag av olika nationella kulturer genom invandring utan även på grund av nya olika livsstilar. Nya kulturmönster kan ge upphov till nya konfliktytor som måste hanteras i domstolarnas arbete.

³ En promemoria ”Viss rättstillämpning hos domstolarna, JO och JK m.fl.” är också under arbete. Där ska lämnas en strukturerad redovisning av avgöranden i tillsyns- och ansvarsfrågor med huvudsaklig inriktning på domare och domstolar. Den diskussion om domareetik som nu förhoppningsvis förestår bör emellertid *inte* ha sin utgångspunkt i ”tillsynspraxis”. För arbetet med uppdraget har detta material dock varit av viss betydelse. Det kan nog vara bra att för framtiden som ett komplement kunna hålla en sådan promemoria tillgänglig och löpande uppdaterad.

- Massmedias intresse för domstolarnas verksamhet har ökat. Den nya offentligheten, inklusive informationsteknologin, har också medfört att domarna har blivit mer exponerade i samhället.

Inte minst internationellt är domareetik ett ämne som fått ökad uppmärksamhet. Här räcker det med att hänvisa till ett par aktuella dokument. Dels det inom FN-systemet utarbetade och 2002 antagna och nu ledande internationella dokumentet ”The Bangalore Principles of Judicial Conduct” som 2007 har kompletterats med en kommentar till principerna.⁴ Dels de dokument som utarbetas inom Europarådet, nu senast Rekommendation R (2010) 12 av Europarådets ministerkommitté till medlemsstaterna om domare: oberoende, effektivitet och ansvar.⁵

Alla domstolsanställda ställs naturligtvis inför etiska problem. De som har beredande uppgifter i domstolarna kan liksom en domare möta etiska frågor i anslutning till målhandläggningen. Varför då arbeta med just domareetik?

För statsanställda, alltså även personal inom domstolarna, finns här redan ledning i ett dokument, ”Den gemensamma värdegrunden för de statsanställda”.⁶ Tanken är att detta dokument sedan ska kunna utvecklas vidare för särskilda myndighetsområden. Flera domstolar har också tagit fram egna värdegrunder. Vidare bör nämnas ”Bemötandestrategi för Sveriges Domstolar”.

Domare har med sina särskilda anställningsförhållanden specifika uppgifter av central betydelse i den demokratiska rättsstaten. Detta ger anledning att, här som i andra länder, rikta in ett arbete på just domareetik. Men också personal med beredande uppgifter kan naturligtvis hämta viss ledning i dokument om domareetik. Nämndemännen har dock inte omfattats av mitt arbete med frågan.

De argument som brukar anföras för och mot införande av etiska riktlinjer för bl.a. domare har också diskuterats i en artikel av Claes Sandgren⁷ och ska inte upprepas här.

Sammanfattningsvis är läget nu ett annat än i början av 1990-talet. Frågan förtjänar en ny genomgång.

4 Hur bör ett material om domareetik se ut?

I Sverige är den rättsliga normgivningen när det gäller domares arbetsuppgifter mycket mer detaljerad än när det gäller många andra

⁴ Bangaloreprinciperna finns översatta till svenska, se Tidskrift för Sveriges Domareförbund 1/2006 s. 22 ff. Principerna och kommentaren finns på <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciplesComment.PDF>.

⁵ För bl.a. detta dokument se http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/DocsRef_en.asp

⁶ Dokumentet är utgivet 2009 av Kompetensrådet för utveckling i staten (Krus) och finns på <http://www.krus.nu/Global/Offentligt%20etos/Den-gemensamma-vardegrunden-krus-rapport.pdf>

⁷ Claes Sandgren, Etiska riktlinjer för domare och åklagare? Juridisk Tidskrift 2009–10 s. 752 ff.

yrkesgrupper verksamma i det allmännas tjänst eller i samhället i övrigt. När det gäller domstolarnas organisation och domarnas ställning finns också tendensen att i viss ökad utsträckning nu reglera den på högre normnivå.⁸ Samtidigt finns en vilja att inte detaljstyra domstolarna, vilket har haft stor betydelse för senare års omorganisering och ledning av domstolarnas inre arbete.

Domare i Sverige är inte bara i hög grad normstyrda i sitt arbete. De är också som andra offentliga tjänstemän föremål för tillsyn av organ utanför domstolarna såsom JO och JK. Denna tillsyn inrymmer både straffrättsligt och disciplinärt ansvar. Den kritik som domare kan utsättas för inom ramen av tillsyn sker även den i offentlighetens ljus. Denna tillsyn är till sin natur rättslig och den rör inte domaren utanför tjänsten. Denna ordning ska inte vidare diskuteras eller ifrågasättas här.

I många av de länder där domaretiska riktlinjer har utvecklats är däremot förhållandena helt andra. Domarna exponeras mindre för offentligheten och tillsynsfrågorna hanteras internt inom domstolsväsendet eller i särskilda Judicial Councils vanligen med domarkåren i majoritet. Utrymmet för straffrättsligt tjänsteansvar för domare är då mycket begränsat. Domarnas immunitet ger ett skydd mot omvärlden. Codes of Conduct får i sådana länder en särskild betydelse inom ramen för den ofta interna tillsynen över domare.

Perspektivet på frågan måste hos oss mot denna bakgrund bli ett annat. Här måste utgångspunkten vara att domareetik är domarnas egen fråga. Statsmakterna, inklusive Domstolsverket och domstolarna som myndigheter betraktade, har inte något ansvar för innehållet i domareetiken och bör inte ha det. Tillsyn med bl.a. disciplinansvar är en sak och domareetik något annat.

Frågor om domares oavhängighet samt opartiskhet och lika-behandling, om deras uppträdande och bemötande samt kompetens och effektivitet har dock både en rättslig och en etisk dimension. Dessa går ofta i varandra och kan då inte hållas isär. Detta illustreras väl av institutet jäv som är av både rättslig och etisk natur. Domareetik kan inte avgränsas från juridiken.

I själva verket kan det ofta ligga en fördel i att föra den domaretiska diskussionen utifrån ljuset av den rättsliga regleringen, särskilt när det handlar om domarens verksamhet i rättstillämpningen och i domstolen i övrigt. När det däremot handlar om frågor kring en domares verksamhet och uppträdande utanför tjänsten så dominerar vanligen de överväganden som är av rent etisk natur.

I vårt arbete stod rätt tidigt klart att Bangaloredokumentet kunde ge en hel del inspiration. Det gäller just formuleringen av några grundläggande värden. Däremot framstod efter hand metoden, som där används, att sedan slå fast en hel del detaljerade regler eller riktlinjer med kommentarer som mer tveksam. Att direkt implementera

⁸ Se SOU 2011:42 En reformerad domstolslagstiftning.

huvuddelen av dessa regler i ett svensk dokument om domareetik bedömde vi inte vara lämpligt. Vi kunde också ta del av det 2010 i Norge antagna dokumentet ”Etiske prinsipper for dommeratferd” som består av 15 punkter.⁹ Inte heller det fann vi lämpligt att lägga som utgångspunkt för ett svenskt dokument i ämnet.

I stället inspirerades vi av ett angreppssätt som valts av domare från vad som kan kallas gränslandet mellan Tyskland och Norden, dvs. det nordligaste tyska förbundslandet, Schleswig-Holstein. Där hade en arbetsgrupp av domare 2007 utarbetat en rätt kort och handfast frågelistas kring domareetiska problem av både principiell och praktisk natur. Detta mera öppna och sökande anslag framstod som sympatiskt och modernt.

Vårt arbete har lett fram till de dokument som nu skickats ut. Det är här inte fråga om några egentliga riktlinjer. Under arbetets gång har vi i stället kommit fram till den gemensamma slutsatsen att det i stället framstår som lämpligare att formulera dels några kortfattade allmänna grundsatser, dels domareetiska frågor till grund för diskussion och reflexion. Det som är viktigast med ett material om domareetik är att ge inspiration till domaren att själv aktivt ställa sig frågor, fundera kring dem, diskutera med kollegor och vid behov själv ta ställning. Detta ger ett bättre anslag än ett dokument som innehåller de redan formulerade svaren. Vi vet att sådana dokument med färdiga svar ibland tyvärr blir något av ”hyllvärmare”. Den som vill fördjupa sig i ett bakgrundsmaterial kan ta del av det utförligare dokumentet ”Domareetik — ett diskussionsunderlag”.

Valet av en mer öppen struktur kan göra det lättare att hålla dokumentet långsiktigt levande. Det kan efter hand kompletteras och justeras när nya frågor uppkommer eller förhållandena på annat sätt ändras.

5 Integritetsbegreppet och de fyra grundsatserna

I flera andra länders dokument eller i internationella dokument med etiska riktlinjer för domare tas *integritet* upp som en central grundsats.

Integritet kan här sägas handla bl.a. om att domaren ska vara oberoende, avvisa varje försök till otillbörlig påverkan och inte ta ovidkommande hänsyn. Domaren ska alltså vara självständig i sitt dömmande, ha kurage att fatta även obekväma beslut och stå emot opinionsstormar. Vidare bör domaren i tjänsten och privat undvika sådant beteende som kan skada domstolen eller riskera hans eller hennes anställning eller anseende.

Det går att se integritet som också ett överordnat och sammanfattande värde för en god domareetik. Integritet är dock ett vidsträckt begrepp som rymmer flera olika aspekter och det används i delvis olika betydelser, inte minst i Sverige.

⁹ Se <http://www.domstol.no/no/Enkelt-domstol/Tilsynsutvalget-for-dommere/Etiske-retningslinjer/>.

Ordet integritet uttrycker alltså ett centralt domaretiskt värde. I utkastet till dokumentet ”Domaretik — grundsatser och frågor” ses integritet som ett överordnat värde. Det får sitt genomslag i de fyra grundsatser som har valts för att ange vad som bör vara utmärkande för en domares handlande och förhållningssätt i etiska frågor. Grundsatserna — som också ansluter till Bangaloreprinciperna — är följande:

5.1 Oavhängighet

Oavhängighet handlar ytterst om domstolens och domarens oberoende i rättskipningen. Grundsatsen ger uttryck för domstolarnas och domarnas konstitutionella ställning och är inte endast primärt kopplad till handläggningen av enskilda mål och ärenden. Oavhängighet har en extern respektive en intern aspekt.

Den del som rör domarens yttre oavhängighet innebär att domaren ska vara fri från otillbörlig påverkan av andra samhällsorgan och enskilda intressen. Domstolarna och domarna ska således vara oberoende i förhållande till bl.a. riksdagen och regeringen samt intresseorganisationer och företag. Detta inrymmer ett krav på att konstitutionen med anknytande lagstiftning är utformad så att oavhängigheten kan skyddas (regler om domstolarnas sammansättning, om utnämning och skiljande från anställningen av domare etc.) Vidare ska dessa konstitutionella garantier ha genomslag i praktiken och har därmed både en rättslig och etisk dimension.

En central uppgift för en domare är att verka för och vaka över att de grundläggande fri- och rättigheterna upprätthålls i rättstillämpningen. Det är vidare värdefullt att en domare vid behov inför allmänheten söker förklara och utåt markera betydelsen av principerna i konstitutionen.

Den interna aspekten av grundsatsen — den inre självständigheten — går ut på att domaren, i förhållande till chefer och kollegor, ska utföra sina rättskipande uppgifter självständigt.

Med Europadomstolens tolkning av artikel 6.1 Europakonventionen — rätten till en rättvis rättegång — innefattar bestämmelsen ett krav på dels subjektiv oavhängighet, dvs. att domaren rent faktiskt är oavhängig, dels ett krav på objektiv oavhängighet, vilket innebär att en objektiv betraktare inte får hysa något tvivel om domstolens oavhängighet. Det gäller för både den interna och externa aspekten av grundsatsen.

5.2 Opartiskhet och likabehandling

Människors lika värde respektive likabehandling inför lagen är grundläggande värden av etisk natur i vår konstitution (1 kap. 2 resp. 9 §§ regeringsformen). I här aktuellt avseende kan likabehandling sammanfattningsvis sägas gå ut på att en domare i domaruppgiften ska beakta allas likhet inför lagen och inte göra åtskillnad mellan männi-

skor av ovidkommande skäl. I det ligger att domaren ska vara opartisk i förhållande till parter och ombud. Det får således inte föreligga något sådant särskilt i lag angivet förhållande som medför att domaren är jävig att handlägga målet och inte heller någon annan omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans eller hennes opartiskhet i målet.

Innebörden av partiskhet kan uttryckas på olika sätt. Högsta domstolen har definierat partiskhet som att domaren låter partsställningen påverka utgången av målet. Om domaren skulle vara beredd att döma på samma sätt även om partsställningen varit den omvända är domaren således inte partisk.¹⁰

Opartiskhet innebär att domaren inte aktivt får gynna en part. Även i övrigt måste domaren vara opartisk i förhållande till parterna och ombuden. Grundsatsen handlar också om domarens förhållningssätt till själva saken i målet. I sin rättskipning ska domaren styras av endast objektiva och sakliga faktorer. Domaren får således inte styras av ovidkommande hänsyn, fördomar eller förutfattade meningar i saken eller i handläggningsfrågorna i anknytning till den. Det betyder däremot naturligtvis principiellt inte att en domare som redan tidigare intagit en bestämd position ifråga om ett generellt problem om uttolkningen av innehållet i gällande rätt därmed riskerar att anses handla partiskt.

På motsvarande sätt som beträffande oavhängighet innefattar artikel 6.1 Europakonventionen ett krav på såväl subjektiv som objektiv opartiskhet.

5.3 Gott uppträdande och bemötande

Grundsatsen gott uppträdande och bemötande är knutet till domaren som person. Det går ytterst ut på att en domare ska uppträda på ett sådant sätt att allmänhetens förtroende för den dömande verksamheten upprätthålls och förstärks. Domaren bör därför sträva efter att uppträda korrekt och bemöta sina medmänniskor med respekt och värdighet. Det sagda betyder dock inte att alla domare ska vara stöpta i samma form. En domare måste kunna verka med sin personlighet också i sin domaruppgift.

Den enskilde domaren måste också ha betydande frihet att självständigt utforma sin privata livssfär. Kravet på korrekt uppträdande får inte heller leda till att domaren isolerar sig från samhällslivet i övrigt. En domare bör dock — i såväl yrkeslivet som privat — tänka på hur hans eller hennes agerande eller uppträdande påverkar det egna anseendet men även kollegornas och domstolarnas anseende i stort.

5.4 God kompetens och effektivitet

Domaren utför sitt arbete på uppdrag av medborgarna. Medborgarna har berättigade anspråk på att domstolarna inom rimlig tid meddelar

¹⁰ NJA 2010 s. 274.

avgöranden av hög kvalitet. Grundsatsen god kompetens och effektivitet handlar om kravet på domaren att på bästa sätt utföra sina arbetsuppgifter. En domare ska bl.a. sträva efter att upprätthålla en hög kunskapsnivå och här inryms alltså frågor om t.ex. fortbildning. Med kompetens avses även bl.a. förmågan att förmedla för parter och andra begripliga avgöranden. En domare bör vidare verka för snabb handläggning av mål och ärenden. Av den kompetenta och effektiva domaren krävs naturligtvis också noggrannhet i utförandet av den dömande uppgiften.

6 Frågorna

Under det av grundvärdena som de närmast rör har sedan ett sextio-tal frågor, i många fall med underliggande delfrågor, förts in. De har därvid sorterats in på tre olika kategorier. Dessa rör i vilken roll domaren uppträder: som domare, som jurist i andra funktioner och som privatperson.

Här ska inte hela frågelistan tas in. Det rör ju sig om ett utkast som vi önskar synpunkter på och där det kan komma att bli ändringar till hösten. Därför ges här bara ett par exempel som kan illustrera hur det hela är tänkt.

Under rubriken Oavhängighet i dess yttre aspekt kan bl.a. följande frågor ställas:

Hur ser jag på domarens roll och funktion i samhället?

- Hur ser jag på min roll att verka för mänskliga rättigheter?
- Finns det situationer där jag som domare har ett ansvar för att inför parter och allmänheten förklara domstolarnas roll och funktion i samhället?

Kan det finnas extraordinära situationer — helt bortsett från lagprövningssituationen — när jag av etiska skäl kan vägra att fullt ut tillämpa en lagbestämmelse?

Bör jag informellt kunna rådfråga eller låta mig informeras av t.ex. en rättsvetenskapsman, en departementstjänsteman eller en expert i en statlig utredning avseende en rättsfråga?

Hur bör jag förhålla mig till sådana generella rekommendationer för rättstillämpningen som ligger vid sidan av de traditionella rättskällorna?

Under rubriken Opartiskhet och likabehandling kan bl.a. följande frågor ställas:

a) som domare

När jag gör min jävsprövning har jag då också beaktat jävsprövningens objektiva sida, dvs. hur min relation till parterna kan uppfattas av dessa eller utomstående?

Finns det omständigheter som jag — även om jag inte finner att de grundar jäv — ändå gärna bör upplysa parterna om?

Är jag medveten om den inverkan som mitt uppträdande och mina uttalanden under förhandlingen kan ha för frågan om parterna uppfattar rätten som opartisk?

Tänker jag på hur märken, smycken eller annat, vilka symboliserar viss åskådning eller tillhörighet, kan uppfattas av parterna?

Hur hanterar jag kravet på likabehandling i mål och förhandlingar där kulturmöten, i vid mening, sker (etniskt, socialt etc.)?

b) som privatperson

Vilka överväganden bör jag göra inför engagemang i intresseföreningar, organisationer etc.?

- Vilken typ av frågor driver föreningen och hur görs detta?
- Vilken typ av engagemang är det fråga om?
- Är det tänkbart att föreningen etc. kommer att vara involverad i rättstvister?
- Är avsikten att jag ska ägna mig åt rättslig rådgivning åt föreningen?
- Har jag blivit ombedd att engagera mig för att ge föreningen mitt yrkes anseende?
- Hur nära ligger engagemanget min familjesfär och förvaltningen av familjens ekonomi?

Visst är det så att en sådan här lista med domaretiska frågor vid en första anblick kan riskera att framstå som väl omfattande och ”petig” kring sådant som kan verka självklart. Kanske kan den också betraktas som ganska allmänt hållen. En del frågor kan vidare verka rätt ledande. De seminarier som har hållits bekräftar dock domarnas vilja att diskutera frågor av det slag som finns i listan och det gäller både yngre och äldre domare. Domaretiken inrymmer en stor mängd både principiella och praktiska frågor också av skiftande karaktär och detaljeringsgrad. Det har visat sig att de här frågorna ofta kan ge anledning till nyanserande diskussioner där olika omständigheter för olika situationer bör föras in. Svaren är alls inte givna. Vi har därför sett det som värdefullt att låta frågelistan få den valda utformningen. Det är reflexion och diskussion kring frågorna som är det centrala, inte alltid svaren.

7 ...och den fortsatta processen?

Som redan sagts erbjuds nu tid för att lämna synpunkter på förslaget. Sedan gör arbetsgruppen och jag en överarbetning och planerar att ge ut en version som förhoppningsvis ska kunna stå sig en tid.

Visst kan man ha väldigt olika uppfattningar om värdet av enskilda av de frågor som vi tagit med. Vi har alla våra speciella ”hang-ups”. Men det är viktigt att med en öppen hållning söka se till helheten och behoven för framtiden. Tanken är att utforma ett generellt verktyg för Sveriges domare som ska kunna vara till nytta i en intern diskussion. Men dokumentet ska också ge omvärlden en bild av de värden som Sveriges domare står bakom och de anknytande frågor som domare kan känna ett behov av att tänka kring och diskutera.

Det ligger i sakens natur att nya frågor framöver kan behöva föras på listan eller att frågor på listan behöver omformuleras eller tas bort. För att säkerställa en sådan ordning och för att hålla diskussionen om

domareetik domare emellan levande behöver en lämplig form av "förvaltning" av dokumenten utvecklas. En möjlighet är att Sveriges Domareförbund, som förklarat sig villigt att i en öppen dialog med hela domarkåren förvalta dokumenten, åtar sig detta ansvar. Hur en "förvaltning" i praktiken närmare kan utformas får övervägas ytterligare. Även i den delen är synpunkter mycket välkomna.

Förhoppningen är alltså att det här materialet, sedan det överarbetats, ska kunna accepteras som ett underlag för fortlöpande diskussioner om domareetik bland Sveriges domare.